

Călugărițe pe schiuri și alte revelații poetice ale părintelui Ioan Pintea

Emanuela ILIE

Cette étude est conçue comme une analyse d'un livre de poèmes écrits par Ioan Pintea: La Maison du Charpentier. Vu le statut professionnel particulier de l'auteur (Ioan Pintea fonctionne comme prêtre en Bistrița), la vision herméneutique est tentée d'explorer, premièrement, la rhétorique sacerdotale spécifique et les signes linguistiques qui témoigneraient de la vision ecclésiastique du poète (Dieu, ange, moine/religieuse etc.). Quand-même, ce genre de topoï est converti subtilement par une instance poétique pour laquelle compte également l'intertexte religieux et celui laïque, la propension vers les mystères profondes et les plus communs détails, le métaphysique et le physiologique, finalement, le vocable à l'odeur d'antan et le mot qui a perdu toute vertu métaphysique. Une instance qui croit, finalement, à la force de la révélation à double nature: poétique et ontologique.

Puține specii ale poeziei au parte, astăzi, de un tratament atât de injust din partea cititorilor precum cele subsecvente liricii religioase. Chiar și la începutul mileniului al treilea, poezia religioasă trebuie să se lupte nu numai cu rigiditatea Schemei proprii, ci și cu inerțiile de receptare ale unui public obișnuit să o citească prin prisma unui șablon încă neschimbat, în ciuda eforturilor depuse, în ultimele decenii, de poeții revendicați cu precădere din misticismul particular al *Epifaniei* lui Daniel Turcea. În cazul poeziilor scrise de preoți, clișeele receptive sînt încă și mai aspre. Prejudicata cea mai frecventă dă drept sigură contaminarea textului liric al autorilor ce îmbracă, în viața de toate zilele, haina preoțească, cu retorica sacerdotală, făcînd, la rigoare, imposibilă o distincție sigură între cele două tipuri de comunicare. Altfel spus, discursul lor de amvon s-ar suprapune, fără nici un rest, peste cel propriu-zis poetic.

De faptul că nu este așa, un cititor sceptic poate să se convingă foarte ușor parcurgînd, spre exemplu, remarcabila antologie de poezie religioasă contemporană românească coordonată de Ioan Petraș, *Adînc pe adînc. Sacerdoțiu liric* (Editura Brumar, 2006), veritabil florilegiu liric în care se rezumă eforturile prelaților scriitori de a reimpune în atenția publicului un tip de lirism care părea că își dăduse, odată cu Vasile Voiculescu, Ioan Alexandru sau Daniel Turcea, ultimul suflu autentic. Cele zece nume inventariate acolo (Valeriu Anania, Theodor Damian, Constantin Hrehor, Nicolae Jinga, Dumitru Ichim, Sever Negrescu, Ioan Petraș, Ioan Pintea, Dorin Ploscaru, Mihalache Tudorică) ar justifica, fără doar și poate, optimismul exprimat de prefațatorul cărții, reputatul critic și istoric literar

Cornel Ungureanu, care se arată pe deplin convins de faptul că, „fără agresivitatea, fără cinismul propus de misionarismul unor lideri celebri, preoții acestei antologii propun, mai degrabă, ceea ce s-ar numi *restaurarea spirituală a omului...*”. Proiect de bună seamă grandios, la care autorii nu au încetat să lucreze și după apariția antologiei: *Cartea bucuriilor epifanice* publicată de Ioan Petraș, *Copacul cu îngeri* al lui Nicolae Jinga ori *Stihirile cu stînjenei și Exercițiile de înviere* ale lui Theodor Damian le continuă aventura spirituală cu totul lăudabilă astăzi, cînd în poezie pare a se prefera, încă, minimalismul și mizerabilismul autoreferențial, visceralul trăirilor și extazele fiziologice, imanența narcisică, demitizarea și parodiarea, în tușe dintre cele mai groase, a metafizicului sau a propensiunii spre înălțimile purificate ale spiritului.

Studiul de față se preocupă însă de cel mai nou volum de poezii publicat de un prelat scriitor: Ioan Pinte. Cunoscut, o perioadă destul de lungă, drept discipol al lui N. Steinhardt, prefațator și îngrijitor al multor ediții din operele monahului de la Rohia, părintele paroh la Biserica „sfinții Trei Ierarhi” din Bistrița este, el însuși, un scriitor talentat, aflat într-o strînsă legătură cu lumea culturală mai degrabă laică – faptul că este redactorul – șef al revistei „Mișcarea literară” sau că deține rubrici permanente în alte reviste de cultură vorbește de la sine despre participarea sa la viața literară a cetății. A publicat, pînă acum: eseuri, jurnale și convorbiri (*Primejdia mărturisirii (convorbiri cu N. Steinhardt)*, Dacia, Cluj – Napoca, 1993 – 1996; Humanitas, București, 2006, Polirom, Iași, 2009; *Însoțiri în Turnul Babel (eseuri și dialoguri)*, Omniscop, Craiova, 2005; *Bucuria întrebării. Părintele Stăniloae în dialog cu Ioan Pinte*, Aletheia, Bistrița, 2002; *Admirații ortodoxe (eseuri teologice și literare)*, Limes, Cluj – Napoca, 2003; *Mic jurnal discontinuu. Însemnările unui preot de țară*, Eikon, Cluj – Napoca, 2005; *Jurnal discontinuu cu N. Steinhardt*, Paralela 45, Pitești, 2007), acatiste (*Slujba de canonizare a Cuviosului Pahomie de la Gledin*, 2006 și *Slujba de canonizare a Sfinților Martiri Năsăuneni*, 2007). În fine, Ioan Pinte este poet în toată puterea cuvîntului, cu patru volume la activ: *Frigul și frica* (Dacia, Cluj – Napoca, 1992), *Mormîntul gol* (Dacia, Cluj – Napoca, 1999), *Grădina lui Ion* (Aletheia, Bistrița, 2000) și *Casa teslarului* (Cartea Românească, București, 2009). Probabil cea mai aplaudată producție lirică a ultimului deceniu semnată de o față bisericească, aceasta din urmă pare a reprezenta, de asemenea, contraargumentul cel mai puternic adus mefienților din specia la care m-am referit mai sus. Totodată, volumul ar constitui ilustrarea cea mai fericită a faptului că în noua paradigmă poetică religioasă poate să intre atît intertextualitatea religioasă, cît și cea laică, atît propensiunea spre misterii grele, cît și detaliul cel mai anodin, atît metafizic, cît și fiziologicul, în fine, atît vocabula cu aromă de sineturi de odinioară, cît și cuvîntul descârnat de orice virtuți metafizice. Nelipsit de semnificație este faptul că ambele serii antinomice sînt întîlnite chiar în aceleași texte, de regulă poeme ale convertirii experiențelor cotidianului (fie ele și ritualuri sacrificiale dintre cele mai crude) sub semnul revelatoriu al iluminării: „jocul cu tauri din curtea părinților/ învîrtindu-mi scăfîrlia în toate părțile/ ca să-mi aducă aminte de el/ și dincolo de garduri grădinile

verzi/ cu lucernă și trifoi printre țelină/ și pătrunjel/ burțile crăpate ale taurilor/ doar sarea pe deasupra învinețind carnea/ și câteva piei atîmate la uscat pe lumina ochilor mei/ dezlîpînd în durere solzii aceștia” (*jocul cu tauri din curtea natală*).

În fapt, cartea oferă suficiente motive pentru a deconcerta mai multe categorii de cititori. Pentru un cititor obișnuit de poezie, neavertizat asupra statutului social al autorului *Casei teslarului*, să spunem, „efectul de surpriză” ar fi constituit, bunăoară, de amestecul bine dozat de aluzii livrești laice și religioase, ce transformă unele pasaje textuale, ba chiar, în unele cazuri, chiar poeme întregi, în note de lectură hermeneutică. Dacă în elementele de peritext precum motourile scriitorul preferă să citeze fragmente semnificative din *Elm* –ul Sylviei Plath („Cunosc străfundul, spune ea./ L-am cunoscut cu brațul unei rădăcini./ Ție de el ți-e teamă./ Eu n-am nicio spaimă: am fost chiar acolo”) sau din poemul *Burnt Norton* al lui T.S.Eliott” („Du-te, du-te, du-te, spunea pasărea: neamul omenesc/ Nu poate îndura prea multă realitate”), în interiorul textelor Ioan Pinteza citează, direct sau aluziv, în special din *Biblie* (de la *Exod* și *Împărați* pînă la *Apocalipsă*), din *Pateric* și *Filocalie*, din *Sinaxare* ori din învățăturile Sfinților Părinți (în special Sfîntul Grigorie de Nyssa, Sfîntul Augustin și Simon Cireneul), dar îi evocă, cu deferență aproape la fel de mare, pe Apollinaire și pe Rilke, pe Emily Dickinson și pe Jotie T’Hooft, pe Leonard Cohen și pe Aretha Franklin, pe Eminescu și pe Arghezi, pe „fratele Ioan Alexandru” și pe N. Steinhardt, pe O. Nimigean și pe mai mulți „prieteni poeți din Maramureș”, în frunte cu Florin Săsărman. Pînă și în discursul actanților descinși direct din Noul Testament se amestecă lexeme specifice vocabularului creștin cu aluzii livrești din cele mai variate surse: „ioan deasupra cîrdului de gîște plutind/ și vorbind despre apocalipsă/ a danemarcă putredă miroase aici/ în rănile palide strănutul zguduie creierii/ mărunțindu-i între două pustii...” (*preabunul ioan*).

Pentru cititorul împătimit de poezia religioasă, volumul oferă la rîndul lui alte, numeroase, motive de contrariere. Dezinhibat, prea puțin dogmatic, părintele Ioan Pinteza lovește fără milă în clișeele specifice acestui tip de discurs liric, dovedind că Schema lui convențională este în ansamblul ei depășită, că intervalul dintre Subiectul și Obiectul meditației, respectiv al enunțării poetice poate fi umplut și cu altfel de trăiri sau în altfel de moduri decît cele normate de „clasicii” europeni ai genului, ieșiți direct din mantaua lui David (Clément Marot ori Jan Kochanowski), ba chiar și de clasicizații autohtoni (de la Dosoftei pînă la Vasile Voiculescu). În textele sale, există referințe urbane fără nici un halou transcendent, mărturisiri biografice dacă nu șocante, cel puțin neobișnuite pentru că se referă la gesturi sau stări de spirit deloc specifice, conform mentalului colectiv, unui prelat, în fine, temerități imagistice la fel de incompatibile, conform uzanțelor știute, cu scriitura unui reprezentant al clerului. Înseși temele cele mai grave ale liricii dintotdeauna par, uneori a fi luate în derîdere, deși ironia lui Ioan Pinteza, în cazurile rare cînd infuzează avantextul, nu este, în realitate, decît o formă de avertisment – la fel cum consideră spre exemplu Jankélévitch. Iată o subtilă meditație asupra timpului etern, contrasă într-o confesiune amară asupra sinelui care, asfixiat în determinările

spațiale ce îi sînt impuse, ajunge să își perceapă astfel dubla condiție de marginal: „nu-ți este dat să ieși de aici niciodată / asemeni unei păsări fără aripi / stai lipit cu spatele de pereții orașului bistrița / și privești înapoi / veșnicia pare o pisică bătută / care s-a ghemuit peste tristețea mea / ea e de fapt ambuscada ea e de fapt quintelnicul”, *scrisoare către o. nimigean*. În altă parte, confesiunea asupra modului particular în care autorul trăiește sau a trăit treptele smereniei atinge granița spovedaniei: „umilița e asemenea fiorului din copilărie/ cînd crezi că ai descoperit amorul/ și ți se face rușine de toți și de toate și fără de veste/ ești cuprins de panică și de frică la gîndul/ că ai fi săvîrșit primul mare păcat/ și nu îndrăznești să-ți ridici privirea/ tulburată de lacrimi/ și nici nu visezi că ai putea cîndva deveni/ înger cîntăreț” (*cîntecul lui simion cirineaul*). De aceeași temeritate confesivă ține, spre exemplu, dubiul fertil doar estetic, nu și ontic („din cînd în cînd sînt cuprins de remușcări și/ nu-mi vine să cred că totuși/ după toate cîte-am făcut/ vom avea parte de o așa mare iubire” – *o așa mare iubire*), mai ales cînd sfîrșește în scepticism existențial ori dorință abia șoptită de a-și socotelile cu toate: „toată ziua stau în casa de cretă/ și privesc norii cerului/ poate poate se stîrnește un vînt din senin și/ terminăm odată pentru totdeauna” (*oftat*).

Încă și mai curajos se dovedește părintele poet în tratamentul pe care-l aplică figurilor decupate dintr-un transcendent nu-i vorbă, recognoscibil, chiar și atunci cînd pare ajustat de o imaginație poetică greu de ținut în frîiele dogmei. În poemele sale există, spre exemplu, topoii sacri, de la recuzita biblică obișnuită (tronul, trîmbița, lăuta, pocalul și vasul pentru ospățul ritualic, „tot grîul Țării făgăduite/ și tot vinul Carmelului” etc.) și simbolurile liturgice bine știute (candela, lumînările, icoanele, împărțășania, crucea) la personajele și scenele decupate din Cartea Sfîntă (serafimi și heruvimi, unii dintre Împărați, Maica Domnului, Iisus Hristos și unii dintre evangheliști, Cina cea de taină, crucificarea și Învierea, apoi Raiul), dar nu întotdeauna direct. Adesea, cele mai semnificative dintre ele suportă un subtil proces de metamorfozare po(i)etică grație căruia, deși capătă un plus de semnificanță, devin greu de recunoscut din perspectiva creștin-ortodoxă. Materializat în mai multe poeme de Ioan Pinte, *tronul* lui Dumnezeu – invocat în repetate rînduri în Vechiul și în Noul Testament¹ – nu mai apare ca un simbol al slavei², ci ca unul al estropierii: „tronul precum un burete fosforescent/ îmbibat cu sufletele tremurătoare/ e un scaun pe rotile/ Cel ce Stă pe el te cheamă în ajutor/ și îți spune pe nume...”, *simion cirineul*). Un exemplu încă și mai elocvent este oferit de *îngerii* lui Ioan Pinte. Cum bine se știe, îngerii „constituie, prin excelență, *anturajul* divin, «curtea cerească», așa cum apare ea în spectaculoasa viziune din

¹ Matei, 5, 34; Evrei, 1, 8; Apocalipsa, 1, 4; 4, 5 – 6, 10 ș.a.; Fapte, 2, 10 și 7, 49 etc.

² Opus, desigur, tronului ce semnifică puterea omenească, adică scaunului de ceremonie al unor înalți dregători (invocat, bunăoară, în Luca, 1, 52: „Pogorît-a pe cei puternici de pe tronuri și a înălțat pe cei smeriți”), tronul lui Dumnezeu reprezintă cinstea și slava supremă. În Evrei 4, 16, este invocat un tron al harului divin: „Să ne apropiem cu încredere de tronul harului, ca să luăm milă și să aflăm har”. Desigur că aici tronul este un „simbol al puterii împărătești și al lucrării și împărăției harului peste cei credincioși, cît sînt în această viață” – Preot Dr. Ioan Mircea, *Dicționar al Noului Testament*, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995, p. 532.

primul capitol al lui Ezechiel. Îngerii sînt suportul «tronului» dumnezeiesc, dregătorii instituției supreme (...), limbajul lui Dumnezeu” , „simboluri ale proximității divine și mediul privilegiat al revelației”³. Îngerii lui Ioan Pinteau sînt de cele mai multe ori niște însingurați supuși pieirii, melancolizați pînă la limita angoasei sau rebeli, preferînd ca moduri de raportare la univers fie contemplația întunecată, fie acțiunea de esență tare: „îngerul acesta nu are aripi/ el stă tot timpul singuratic deasupra mormîntului gol/ seamănă mai mult cu o lebădă cu un pelican cu un vîrcolac/ și vorbește despre noi și despre voi cu mîhnire/ curînd o să zboare curînd o să moară/ cu picioarele și mîinile înfășurate deasupra capului/ sub răsăritul lunii sub asfințitul soarelui/ rostogolindu-se peste aripile morților/ ca un mare bandaj/ ca o mare aureolă// îngerul acesta cu dinți/ ține în gură scrișnind cartea cea mică” (*îngerul și cartea cea mică*). Într-un astfel de text, este vizibil transferul energetic dinspre angelic spre uman. Dintr-o formă lipsită de corporalitate⁴, ce se refuză capacității perceptive umane (deci dintr-o idealitate a lumii necorporale, cum apare de pildă la unul dintre cei mai cunoscuți angelologi, Filon din Alexandria, în *De Confusione Linguarum*), îngerul a devenit, dimpotrivă, un corp cît se poate de uman, lipsit de aripi și de posibilitatea de a asigura omului tutela salvatoare⁵, înzestrat în schimb cu însemnele păcatului omenesc, de la însingurare la agresivitate („îngerul cu dinți”). Agresivitatea este altundeva direcționată chiar asupra poetului însuși: „am scris/ niciodată nu voi mai scrie despre îngeri/ fiindcă ei se întorc asupra mea asemenea diavolilor/ în ceașca aceasta cu cafea neagră am descoperit/ un înger căzut/ în ceașca aceasta cu cafea neagră am descoperi/t/ un diavol sanctificat/ și mi-am zis/ cum stăm noi la lumină ceilalți stau în întuneric/ cum stăm noi la întuneric ceilalți stau în lumină// cum stăm noi toată ziua la pîndă/ așa stau ei toată ziua la pîndă” (*înger și demon*). Indiferent de forma sub care era vizualizat poetic – „chip zburător, pasăre-om” sau „chip de-animal” – *Îngerul* lui Blaga era înzestrat cu un instinct unic: acela al luminii. Îngerii lui Ioan Pinteau sînt mai degrabă înzestrați cu unicul instinct al suferinței de sine și de om, ca reprezentant al unei categorii inferioare de creație. Acesta pare a fi și motivul pentru care aceste ființe de simbioză (între celest și terestru, între angelicul primar, cel ascensional, și angelicul secund, cel rezultat în urma decăderii) sînt pedepsite undeva exemplar pentru păcatele cele mai grave ale omului ... Nietzsche:

³ Andrei Pleșu, *Despre îngeri*, Humanitas, București, 2007, p. 256.

⁴ Una dintre cele mai simple definiții ale îngerului trimite exact la această esență a lui: „ființă spirituală și necorporală. Creați de Dumnezeu, toți deodată, îngerii alcătuiesc lumea spirituală, nevăzută, apărută înaintea lumii văzute și materiale (Ioan, 1, 3; Epistola către Efeseni a Sfîntului Apostol Pavel, 3, 9; Epistola către Coloseni a Sfîntului Apostol Pavel, 1, 16; Evrei, 1, 2)” (Preot Dr. Ioan Mircea, *op. cit.*, p. 259).

⁵ „...îngerii au misiunea de a ajuta pe oameni să înțeleagă realitatea eternă a lui Dumnezeu de la începutul existenței lor (...). Avînd misiunea să ajute pe om să se ridice și să ridice și lumea în eon, în timpul copleșit de eternitate, ei sînt creați în legătură ontologică cu lumea” – Preotul Profesor Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă* (I), Carte tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Edit. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003, p. 440.

„Dumnezeu cîntărește sufletul lui nietzsche/ în cîntar stau unii peste alții stivuiți sute de îngerii,/ heruvimii cei cu ochi mulți/ și serafimii cei cu cîte șase aripi” (o așa mare iubire).

În aceeași perspectivă poetică revelatorie, raporturile dintre divinitate și om sînt alterate, iar *Dumnezeu* însuși (a)pare, conform viziunii propuse de/ în *samarineanul milostiv*, antropomorfizat și chiar suferind: „aur și argint am pus peste rana Dumnezeului meu/ în bandaje de pînză de olanda am înfășat-o/ i-am picurat smirnă aloe mir de mult preț/ și untdelemn plăcut mirositor/ și un medicament foarte greu de găsit/ în părțile noastre/ adus de beduini pe cămile direct din arabia...”. Un Plotin, spre exemplu, neagă determinația corporală a zeilor – a lui Dumnezeu în mod special – doar pentru că trupul este, în esența lui, coruptibil și nedemn de divinitate. Ioan Pintea îi oferă, dimpotrivă, divinității un corp cît se poate de uman, deci investit cu înseși atributele biologice care îi conferă calitatea de + finitudine. În *cîntec de Înviere*, îndrăzneala analogică pare încă și mai mare, divinitatea fiind metamorfozată ca oamenii (și de către!) oameni în negativ: e nu doar fragilă, ci și ușor de manipulat. Marele model al lui Ioan Pintea, Nicolae Steinhardt, suferea în închisoare o veritabilă christomorfoză. Într-un mod aproape bizar, emulul său operează o metamorfoză răsturnată asupra divinității. Atenție, însă, actul metamorfotic este epurat de orice tendință desacralizantă, poetul pîrînd în esență interesat să gloseze pe o temă de sorginte romantică, aceea a poetul titan, cu vocație demiurgică: „au ei poezii vii o tehnică anume/ lîngă ei dumnezeu se face mic/ mic de tot/ un omuleț acolo care se lasă dus de mînă/ și încîntat îi urmează ascultător/ pînă la marginile pămîntului/ privește și El uimit/ cum printr-o mișcare absolut surprinzătoare/ grația lor atinge perfecțiunea” (*cîntec de Înviere*). În fine, într-o variantă mai apropiată de cea canonică, Dumnezeu trudește din greu la facerea lumii, *recte*, la cea a unei provincii istorice românești, Maramureșul, pe care Ioan Pintea îl consideră, în mod evident, an- sau trans-istoric. Procesul de elaborare este redat în sonuri discursive dintre cele mai atrăgătoare, amestecînd pitorescul moroșan cu dicțiunea specifică actului creator. Interesul provine și din racordarea acestuia la o postmodernitate în care cultul Marii Creații a fost substituit de cultul creației livești sau chiar muzicale: „mă!/ io cîn' am fă' maramureșul,/ zice Domnul/ m-am răzgîndit de trei ori/ și abia a patra oară l-am reinventat/ nu mai era lut/ nu mai era piatră/ nu mai era lemn/ nu mai era apă/ nu mai era nimic/ a trebuit să deschid din nou cerurile/ și direct din rai/ cu tot cu botiza/ cu tot cu gutții/ cu tot cu săpînța/ să fîp maramureșul! [...] haleluya!/ cum ar spune leonard cohen/ și aretha franklin/ bătrînii dieci pe care îi auziți/ la liturghie/ îs doi dintre ei/ îi cheamă/ mihail și gavriil...” (*fîpuritură*).

Să observăm, în sfîrșit, modalitatea în care apar, în cartea lui Ioan Pintea, *călugării*, singura categorie de oameni care vor să obțină încă din această viață statutul pe care Evanghelia îl promite tuturor, abia la capătul vremii: „isanghelia”, conformitatea cu firea angelică (Matei 22, 30, Marcu 12, 25, Luca 20, 35-36). O bibliografie generoasă atestă, prin suficiente exemple, faptul că a fi călugăr înseamnă, într-adevăr, „a petrece împreună cu îngerii”, a opta, încă de pe pămînt,

pentru „viețuirea îngerească”, a-ți dedica viața „faptei îngerești a liniștirii” (Isaac Sirul, *Filocalia*, X, 456, 461). În formularea memorabilă a lui Andrei Pleșu, călugării sînt singurii, dintre oameni, care „se străduiesc să transforme intermitența și fulgurația într-o existență durabilă, de fiecare zi (...) Ca și îngerul, monahul se istovește, senin, într-o dublă slujire: a lui Dumnezeu și a oamenilor. În comunitatea din care face parte – mănăstire, ținut sau neam – el e păstor, călăuză, protector, *preia, cu alte cuvinte, atributele îngerului păzitor*. Monahul ajunge, în cele din urmă, să urce și să coboare, asemenea îngerilor, scara lui Iacob (Ioan 1, 51), ca un atlet al intermedierii, ca o punte între lumi”⁶.

Tot un fel de scară coboară *Călugărițele pe schiuri* dintr-un poem care, după cum ne mărturisește undeva Ioan Pinteș, ar fi trebuit să dea titlul cărții *Casa testarului*. Un poem în care autorul aglutinează elemente reale, reale și surse livrești dintre cele mai variate, pentru a da materialitate lingvistică unei viziuni originale despre ființele care fac legătura dintre terestru și celest, dintre materialitate și idealitate, în fine, dintre verticala spiritului și orizontala omenescului. Pe de o parte, s-ar crede, asceza și zborul. Pe de altă parte, păcatul și căderea. Temerara aventură a călugărițelor este însă cea mai bună dovadă că între cele două serii semantice nu există obligatoriu o relație antinomică⁷, ci una de interferență – iar aceasta din urmă devine, firesc, un posibil mijloc de unificare.

Zborul lor pe schiuri îi oferă, în același timp, autorului o revelație extremă despre iluzia captivității și realitatea libertății, despre interferența atât de subtilă dintre viață și moarte: „am văzut călugărițe/ pe schiuri la piatra fîntînele/ un contrast izbitor între alb și negru/ aveau fețele îmbujorate și mîinile umede și fierbinți (...) făceau slalom printre troiene/ o demonstrație pe bune a libertății/ niciodată nu am să uit abilitatea cu care/ au traversat curtea mănăstirii/ și cum au escaladat și au coborît muntele/ și cum în urma lor chiliile s-au făcut/ foarte mici și neînsemnate/ închizîndu-se rînd pe rînd cu zgomot metalic/ precum coliviile/ păreau dintr-o dată păsări exotice/ femei libere/ logodnice mirese adolescente/ mișcările lor în aer/ aterizările lor grațioase și tandre/ schiul -/ sportul acesta atît de laic în definitiv (...) mi-au readus în suflet toate legile fizicii/ și ca într-o ilustrată de crăciun cu îngeri și norișori/ am întrezărit/ la capătul pîrtiei/ păcatul sub forma strălucitoare a gravitației// am văzut călugărițe/ pe schiuri la piatra fîntînele/ eram pe terasa de la atelierul de croitorie/ și le analizam cu voluptate de pasăre răpitoare/ cum își spălau toate gesturile negre/ în oglinzile albe ale zăpezii/ ca un corb uriaș întrebarea mea le-a răpit/ dintr-un foc libertatea/ cît îmi pare de rău acum că n-am fost/ mulțumit de răspuns/ «schiem pînă la dornișoara la pensiune/ și ne întoarcem»/ deși s-au făcut cercetări spun salvamontistii/ nici azi nu se știe în ce direcție au dispărut/ monahiile de la mănăstirea piatra fîntînele” (*călugărițe pe schiuri sau seducția gravitației*).

⁶ Andrei Pleșu, *op. cit.*, p. 127-128.

⁷ În *cîntecul lui simion cirineul* înțîlnim o mărturisire directă despre ascensiunea la cer, care, și după Ioan Pinteș, presupune obligatoriu o cădere prealabilă, o trăire în și o asumare a păcatului: „edenului trebuie să cazi trebuie să te prăbușești/ ca să poți urca vindecat prin vămile Domnului”.

Avem de-a face, prin urmare, un imaginar liric religios nu atât iconoclast, cât recompus, cel puțin în ordinea aparenței, printr-un proces pe care l-am putea numi de conversie a semnelor sacre uzuale. Acestea nu se transformă însă în unități semantice de-sacralizate, căci nu uzurparea calității + sacru își propune autorul, ci mai degrabă convertirea sacrului ca distanță insurmontabilă față de profan în interval de parcurs. Rigidității conceptuale, teologul poet îi preferă mai degrabă familiaritatea noțională, adică traducerea inaccesibilului ca Limbaj în act. „Vinovată”, apoi, pentru temeritatea imagistică și îndrăznelile retorice ale scriiturii lui Ioan Pinteș poate fi structura poetică aparte a acestui autor. Din punctul de vedere al structurii poetice, autorul *Casei teslarului* este un neo-romantic trecut prin experiențele unei postmodernități în care mitului vizionarismului, al titanismului salvator de lumi i s-a substituit iluzia unei altfel de grandori, obținute prin mijlocirea mitului Cărții și al Textului. El și-a păstrat, totuși, intactă concepția romantică asupra destinului profetic al Poetului care poate, astfel, salva existențe și re-întemeia lumi: „oh câtă grijă maternă și câtă iubire acordă poezii/ cerului albastru și aerului tare și rarefiat / de deasupra oamenilor/ cât de încântați sînt ei cînd stau pe terasă/ cu o sticlă de bere în față [...] soarele stă în loc luna/ «trece pe cer așa sfîntă și clară»/ și numai/ stîlbul de foc înalt și zvelt ca o ispită/ ridicat dintr-o dată între ei și marea roșie/ precum zidul berlinului în fața inspirației/ îi mai surprinde...”, ne avertizează poetul într-un neobișnuit *cîntec de Înviere*.

Atît de candid, prin urmare, în concepția asupra Poeziei și Poetului ce poate opune Veșniciei eternitatea propriei creații, autorul acesta are, însă, omenește vorbind, certitudinea absolută a proliferării răului în univers. Se spune, nu-i așa, că duhovnicul se încarcă în permanență de păcatele enoriașilor, dovedindu-și vocația tocmai prin forța de a se opune excrescențelor monstruoase ale răului prin cuvîntul mîngîietor, care nu face altceva decît să reitereze logosul întemeietor. Desenul simbolic al creației sale camuflează astfel melancolii dintre cele mai grele, care contaminează – sau par a contamina – inclusiv hieroglifele sacrului. Fără a fi, precum Blaga, un miraculat, Ioan Pinteș își conservă, totuși, pînă la capăt încrederea în epifanie. Textul devine atît un receptacol al „lumeștilor toxine” despre care scria cîndva Doinaș în *Cvadratura cercului*, cât și mijlocul cel mai eficient al decantării lor. Semnele unui real derizoriu, insignifiant sau, dimpotrivă, marcat întru rău sînt descifrate după voia unui poet care le permută conform unui scenariu de conversie cu o finalitate transcendentă. Din această perspectivă, cele cîteva poeme despre rugăciune și mîntuire, despre puterea înnului închinat divinului de a transfigura lumea aparenței, trebuie citite exact ca niște texte programatice. Dintre ele, să cităm integral *o rugăciune. scară la cer*, remarcabilă revelație asupra Sensului: „cîndva am văzut aerul lichefiat/ scurs pe nisip în pustiu. inorog./ un trăsnet big bang răsturnat/ pe Tine te laud și Ție mă rog. // un munte de urcat. o/ scară către tine aurită/ împărăția cerurilor Tale o./ crede-mă demult a fost zărită.// e muzica. văzduhul se retrage/ sub firul ierbii. cîndva izbucnește/ de-aici lumina care se sustrage/ acum cînd lumea noastră se topește”. În fine, un splendid

imn despre analogiile secrete dintr-un univers (*Kosmos!*) al armoniilor divine, altfel spus, despre mijloacele epifanice care ne stau la îndemână: „despre gloria pruncilor uciși/ vorbește plînsul rahelei/ despre gloria magilor/ despre gloria păstorilor/ vorbește Fecioara Maria/ despre gloria Pruncului născut/ ascultați Moartea și Învierea/ despre gloria îngerilor/ vorbesc eu cel ce scriu!/ întru lauda lor/ auzi-mă Doamne”. Oricît de temerar i-ar părea, prin urmare, imaginarul poetic, oricît de iconoclastă i-ar părea tratarea marilor teme, simboluri și mituri creștine, Ioan Pinteș nu este altceva decît un mistic autentic, pentru care poezia are nu doar potențial sacramental, ci și o certă funcție restauratoare.

Bibliografie

Pinteș, Ioan, *Casa teslarului*, Editura Cartea Românească, București, 2009

Petraș, Ioan, *Adînc pe adînc. Sacerdoșiu liric*, Editura Brumar, Timișoara, 2006

Pleșu, Andrei, *Despre îngeri*, Editura Humanitas, București, 2007

Mircea, Ioan, *Dicționar al Noului Testament*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1995

Stăniloae, Dumitru, *Teologia dogmatică ortodoxă* (I), Carte tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2003